

ÜHISKONNAÕPETUSE RIIGIEKSAM 2010

Eesmärgid

Eksami eesmärgid tulenevad õpitulemuste välishindamise eesmärkidest ja gümnaasiumi lõpueksamite korraldamise ning gümnaasiumi lõpetamise tingimustest ja korrast. Need on:

- hinnata riiklikus õppekavas määratletud õpitulemuste saavutatust ühiskonnaõpetuses;
- suunata eksami sisu ja vormi kaudu õppeprotsessi;
- siduda järjestikuseid haridusastmeid.

Gümnaasiumi riigieksamid võimaldavad lisaks nimetatule:

- õpilastel saada objektiivsema ettekujutuse oma õpitulemustest ja koolil ennast hinnata;
- kooli pidajal, Haridus- ja Teadusministeeriumil, lastevanematel ja teistel saada tagasisidet õppimise ja õpetamise tulemuslikkusest koolis;
- võrrelda gümnaasiumilõpetajate eksamitulemusi;
- ühitada gümnaasiumi lõpueksamid kutseõppeasutuse, rakenduskõrgkooli ja ülikooli sisseastumiseksamitega.

Eksami korraldus

Eksam toimub **28. aprillil 2010**. Neile, kes mõjuvatel põhjustel 28. aprillil eksamit sooritada ei saa, toimub lisaeksam **21. mail 2010**.

Eksamitöö kirjutamiseks on aega **4 tundi** (240 minutit). Eksam toimub ilma vaheajata.

Eksami aega hakatakse arvestama hetkest, mil kõik õpilased on saanud kätte eksamitöö ja eksamikomisjoni esimees annab loa töö alustamiseks.

Eksamitöö on A4 formaadis ja koosneb **arutlusest** (valida saab kuue teema hulgast; 20 p) ja **ülesannetest** (80 p).

Eksaminand valib eksamiosade vastamise järjekorra ise. Erinevatele eksamiosadele ei ole ette nähtud konkreetset sooritusaega.

Eksamil vajalikud vahendid on sinine või must pastapliiats/sulepea. Keelatud on hariliku pliiatsi ja korrektori kasutamine. Juhul, kui õpilane soovib töös teha parandusi, tuleb valele vastusele kriips peale tõmmata ja kirjutada peale/juurde õige vastus.

Eksaminand võib kasutada Eesti Vabariigi põhiseadust (kehtiv redaktsioon või varasem versioon, kuhu on vajalikud parandused sisse viidud). Selle garanteerib kool, kus eksam toimub. Keelatud on kasutada põhiseadust sisaldavaid kogumikke.

Kui eksamikomisjoni liikmed tuvastavad kõrvalise abi kasutamise või mahakirjutamise riigieksamitöö kirjutamisel, võib olukorrale vastavalt eksaminandi eksamilt ära saata ja töö tühistada.

Eksami vorm ja tase

Ühiskonnaõpetuse riigieksam on **kirjalik**. Eksamitöö on ühes variandis. Iga ülesande juurde on märgitud selle eest saadav maksimumpunktide arv.

Eksam kontrollib, kuidas eksaminand suudab gümnaasiumis omandatud teadmisi ja oskusi ülesannete lahendamisel rakendada. Küsimused ja ülesanded hõlmavad järgmisi tasandeid:

- teadmised (mõisted, faktid, seaduspärasuste tundmine);
- teadmiste rakendamine (kasutamine uues situatsioonis, prognoosimine);
- mõistmine/arusaamine (kirjeldamine, interpreteerimine, seletamine, ümbersõnastamine);
- analüüs ja süntees (seoste leidmine, faktide ja seaduspärasuste ühendamine, rühmitamine, võrdlemine);
- hinnangu andmine (otsuste tegemine, järeldamine).

Eksamitöös on eri raskusastmega ülesandeid. Töö koostamisel lähtutakse põhimõttest, et ca 50% võimalikest hindepallidest peegeldavad teadmiste ja äratundmise tasandil ja ca 50% teadmiste rakendamise, analüüsi, otsustuste tegemise tasandil omandatud.

Teemad

Eksamitöö koostamise aluseks on „Põhikooli ja gümnaasiumi riiklik õppekava”. Eksamitöö ülesanded lähtuvad ühiskonnaõpetuse ainekavas esitatud nõuetest õpitulemustele gümnaasiumiastmes.

Eksaminandid peavad tundma Eesti Vabariigi ja Euroopa kaarti, oskama kasutada ainealaseid allikmaterjale, tabeleid, graafikuid, pilte informatsiooni leidmiseks, analüüsiks, üldistuste ja järelduste tegemiseks, otsuste langetamiseks, prognooside esitamiseks, oma seisukoha kujundamiseks.

Nüüdisühiskond

Ühiskonna mõiste. Nüüdisühiskonna kujunemine (industriaalühiskond, postindustriaalne ühiskond, teadmusühiskond, siirdeühiskond). Võim majanduses, riigis ja inimsuhtes. Võimu tunnused ja teostamise meetodid. Demokraatia põhiprintsiibid ja –väärtused. Seadused ja õigusnormid. Riigi mõiste. Riigivõimu tunnused. Õigusriik. Avalik ja erasektor.

Kodanikuühiskond. Ühiskonna sotsiaalne struktuur. Huvid. Pluralismi olemus ja tähtsus.

Sotsiaalsed probleemid (tööpuudus, vaesus, kuritegevus jm). Heaoluriik. Infoühiskond.

Ühiskonna jätkusuutlikkus ja ühiskonnaelu valdkondade seotus.

Ühiskonna valitsemine

Demokraatlik valitsemiskord. Valitsemise põhivormid: presidentialism, parlamentarism.

Monarhia ja vabariik. Sotsiaalsed liikumised ja erakonnad. Huvide esindamine ja teostamine.

Poliitilised ideoloogiad. Valimised: funktsioonid, erinevad valimissüsteemid,

valimiskäitumine, valimiste tulemused. Koalitsioon. Opositsioon. Seadusandlik võim.

Parlamendi töökorraldus. Täidesaatev võim. Valitsuse moodustamise põhimõtted.

Bürokraatia. Korruptsioon. Riigipea. Kohtuvõim. Eesti kohtusüsteem. Euroopa Nõukogu

Inimõiguste Kohus. Euroopa Kohus. Ombudsman. Võimude lahususe ja tasakaalustatuse

põhimõtte. Riigikontrolli ja Õiguskantsleri institutsioonid. Kohalik omavalitsus. Kesk- ja

regionaalvõimu suhted. Euroopa Liidu institutsioonid.

Ühiskonna majandamine

Ühiskonna majandusressursid. Riik ja majandus. Majandusarengu planeerimine liberaalses

ühiskonnas. Turumajanduse toimimine. Tööturg. Tööhõive. Tööpuudus. Majanduse

regulatsioon seaduste, maksu- ja rahapoliitika ning turumehhanismide abil. Riiklikud ja

kohalikud ning otsesed ja kaudsed maksud, maksukoormus. Inflatsioon. Riigieelarve tulu- ja

kulubaasi kujundamise põhimõtted. Sisemajanduse kogutoodang. Välismajanduspoliitika.

Eksport-import. IMF. Euroopa Liidu fiskaalpoliitika ja ühisturg. Ühisraha euro. Ühisturgu

tagava nelja vabaduse olemus ja toimimine argielus.

Indiviid ühiskonnas

Ühiskonna sotsiaalne kihistumine. Majanduslik aktiivsus ja heaolu. Üksikisik

turumajanduskeskkonnas. Vajadused ja tarbimine. Tarbijakaitse. Ühishüved ja erahüved.

Sotsiaalne turvalisus: sotsiaalkindlustus ja sotsiaalabi. Euroopalikud põhimõtted sotsiaalkaitse

alal. Sotsiaalsed rollid : tööandja ja töövõtja, ettevõtja, omanik, tarbija. Haridus ja elukestev

õpe. Indiviid ja riik. Eesti Vabariigi põhiseadus. Inimõigused. Kodakondsus.

Kodanikuõigused ja –kohustused. Riigi- ja kodanikukaitse. Euroopa Liidu kodakondsus.

Kaasaja maailma mitmepalgelisus

Maailma rassiline, rahvuslik ja religioosne mitmekesisus. Maailma mitmekultuurilisus.

Riikide sotsiaal-majandusliku ja poliitilise arengu erinevused. Riikidevaheline koostöö.

Globaalprobleemid: rahvastiku-, keskkonna- ja sotsiaalprobleemid. Globaliseerumine kui

protsess. Maailma ühtsuse ja vastastikuse seotuse suurenemine. Infotehnoloogia mõju

maailma arengule.

Rahvusvaheline suhtlemine

Rahvusvahelise suhtlemise põhimõtted ja viisid. Tähtsamad ülemaailmsed ja regionaalsed organisatsioonid (ÜRO, NATO, WTO, Euroopa Nõukogu, OSCE, Euroopa Liit). Euroopa

integratsioon. Eesti riigi rahvusvaheline asend. Eesti ja rahvusvahelised organisatsioonid; valitsustevaheline koostöö. Julgeolekuriskid ja -poliitika.

Õppekava läbivad kohustuslikud teemad

- Keskkond ja säästev areng.
- Tööalane karjäär ja selle kujundamine.
- Infotehnoloogia ning meedia.
- Turvalisus.

Soovituslik õppematerjal

K. Olenko, A. Toots. Ühiskonnaõpetus: Gümnaasiumiõpik.– Tln: Koolibri, 2005.

Eesti Vabariigi põhiseadus (kehtiv redaktsioon või varasem versioon, kuhu on vajalikud parandused sisse viidud).

I. Piir. Ühiskonnaõpetuse mõisted gümnaasiumile: eesti-vene-eesti sõnastik. – Tartu: HTM, Tartu Ülikooli Kirjastus, 2009.

Lisamaterjal õpetajale

M. Jõeorg, L. Kirsipuu, M. Kõrgmaa jt. Kodaniku käsiraamat. 4. parandatud ja täiendatud trükk. – Tln: MEIS, 2008.

L. Almann, R. Helme, H. Lahtein, T. Lainevee, H. Lill jt. Riigikaitseõpik. – Tln: Kaitseministeerium, 2003.

Kodakondsuse seadus.

E. Maripuu, M. Oja, R. Raja, M. Somelar, S. Teplov, M. Varik. Inimene ja ühiskond: Ühiskonnaõpetuse õppematerjal. – Tln: EAS, Briti Nõukogu, 2006.

Wolfgang Böhm, Otmar Lahodynsky, Erkki Bahovski. Euroopa Liit Sinu jaoks! Nii toimib Euroopa Liit. – Euroopa Komisjoni Esindus Eestis. Teostus AS Kirjastus Ilo ja trükikoda Iloprint, 2008.

Ühiskonnas toimuvad pidevad muutused. Seda tuleb arvestada ka eeltoodud materjalide kasutamisel.